

Магістр 2 року навчання
 фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА СТАДІЇ ЗРІЛОСТІ ТА ЗАНЕПАДУ ЙОГО ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ

Анотація. Розглянуто фактори, що визначають фінансовий ризик залежно від стадій життєвого циклу підприємства. Запропоновано методичний підхід до діагностування рівня фінансового ризику у короткостроковому аспекті.

Аннотация. Рассмотрены факторы, определяющие финансовый риск в зависимости от стадий жизненного цикла предприятия. Предложен методический подход к диагностированию уровня финансового риска в краткосрочном аспекте.

Annotation. The article examines the determinants of financial risk, depending on the life cycle of the enterprise. A methodological approach of diagnosing the level of financial risk in the short term is proposed.

Ключові слова: фінансовий ризик, рівень фінансового ризику, стадія життєвого циклу підприємства, фактори ризику.

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки в Україні важливою та життєво необхідною є проблема забезпечення фінансової безпеки підприємства. Особливо ця проблема загострюється в періоди фінансової кризи. Підприємство за своїм визначенням є одним із найбільш надійних інститутів суспільства, становить основу стабільності його економічної системи. При цьому питання управління підприємницькими ризиками, забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства мають першорядне значення і повинно бути невід'ємним елементом фінансової стратегії та тактики організації.

Зазначеній проблемі присвячено дослідження багатьох провідних вітчизняних вчених, серед яких можна виділити праці таких науковців, як: Ареф'єва О. В., Барановський О. І., Бланк І. О., Вітлінський В. В., Внукова Н. М., Сєдов І. О. [1 – 6]. Проте недостатньо, на думку автора, приділено уваги взаємозв'язку між загрозами, що формують фінансові ризики діяльності суб'єкта підприємництва та стадією його життєвого циклу. Аналіз означених публікацій свідчить, що з огляду на можливості практичної реалізації становить інтерес методичний підхід до управління фінансовими ризиками підприємства, який запропоновано у роботі [6].

Метою роботи є формування методичних рекомендацій щодо оцінювання фінансових ризиків суб'єкта підприємництва на основі апробації методичного підходу [6], що ґрунтується на врахуванні стадії його життєвого циклу за статистичними даними результатів фінансової діяльності ПАТ "Укргазвидобування" за 2010 – 2012 рр.

Особливість означеного підходу полягає у тому, що його інструментарій дозволяє враховувати значущість впливу однакових факторів ризику на діяльність підприємства залежно від особливостей його функціонування за стадіями життєвого циклу. Структурування таких особливостей подано у табл. 1.

Таблиця 1

**Особливості діяльності підприємства на різних етапах
 його життєвого циклу**

Етап життєвого циклу	Економічні особливості	Організаційні особливості	Залежність від	
			зовнішніх факторів	внутрішніх факторів
Зародження	Велика частка залучених коштів, великий рівень фінансового ризику, низькі показники рентабельності	Поступове проникнення на ринок, встановлення зв'язків із кредиторами та постачальниками	Сильна	Слабка
Зростання	Оптимальний рівень фінансового ризику, високий виробничий ризик, високі показники рентабельності	Інтенсивна модернізація, зростання якості продукції	Помірна	Помірна

© Кавчак І. Р., 2014

Зрілість	Оптимальний сукупний ризик, високі показники	Повна зайнятість усіх	Слабк	Сильна
----------	--	-----------------------	-------	--------

	рентабельності, зниження оборотності оборотних активів	ресурсів, зношеність основних фондів	а	
Занепад	Високий сукупний ризик, низькі показники рентабельності, оборотності та платоспроможності	Втрата довіри кредиторів та постачальників	Сильна	Сильна
Критерії оцінювання рівня фінансового ризику підприємства на стадії зрілості та занепаду				
Рівень фінансового ризику	Коефіцієнт покриття основних засобів (Кпоз)	Динаміка обсягу продажів	Динаміка оборотності оборотних активів	
мінімальний	$K_{поз} \geq 1$	$Q(t) = Q_0 + a \times t$	$ОБ_{оа}(t) = ОБ_{оа1} + a \times t$	
середній	$K_{поз} \geq 1$	$Q(t) = Q_0 + a \times t$	$ОБ_{оа}(t) = ОБ_{оа1} - a \times t$	
високий	$K_{поз} \leq 1$	$Q(t) = Q_0 - a \times t$	$ОБ_{оа}(t) = ОБ_{оа1} - a \times t$	
прояв фінансового ризику	$K_{поз} < 1$	$Q(t) = Q_0 - a \times t$	$ОБ_{оа}(t) = ОБ_{оа1} + a \times t$	

Як видно із табл. 1, на різних стадіях життєвого циклу підприємства однакові фактори мають різну силу впливу, а, отже, й на його стабільність впливають різні види фінансового ризику. Тому критерії оцінювання рівня фінансового ризику підприємства мають базуватися на циклічності розвитку підприємства.

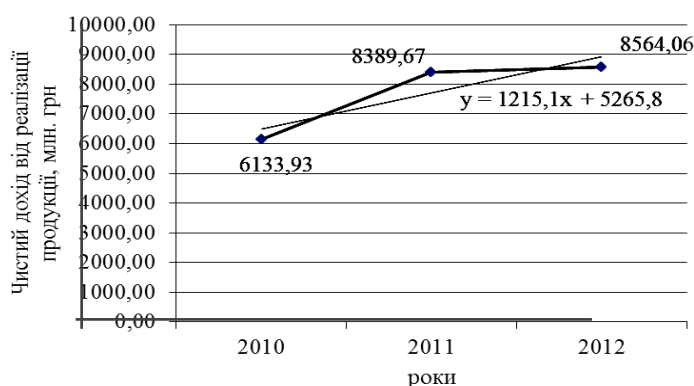
З огляду на те, що на даний час в Україні більшість крупних підприємств знаходяться на стадії зрілості або спаду, доцільним є провести апробацію наведеного методичного підходу за даними фінансової звітності ПАТ "Укргазвидобування", результати якої подано у табл. 2.

Таблиця 2

Результати оцінювання рівня фінансового ризику діяльності ПАТ "Укргазвидобування"

Роки	Критерії оцінки					Рівень фінансового ризику
	Коефіцієнт покриття основних засобів	Динаміка показників				
		Об'єм продажів		Оборотність оборотних активів		
2010	$0,90 \leq 1$	$Q_{2010} > Q_{2009}$	$Q(t) = Q_0 + a \times t$	$ОБ_{оа2010} > ОБ_{оа2009}$	$ОБ_{оа}(t) = ОБ_{оа1} + a \times t$	Прояв ситуацій фінансового ризику
2011	$0,75 \leq 1$	$Q_{2011} > Q_{2010}$	$Q(t) = Q_0 + a \times t$	$ОБ_{оа2011} > ОБ_{оа2010}$	$ОБ_{оа}(t) = ОБ_{оа1} + a \times t$	Прояв ситуацій фінансового ризику
2012	$0,78 \leq 1$	$Q_{2012} > Q_{2011}$	$Q(t) = Q_0 + a \times t$	$ОБ_{оа2012} < ОБ_{оа2011}$	$ОБ_{оа}(t) = ОБ_{оа1} - a \times t$	Прояв ситуацій фінансового ризику

Графічне зображення динаміки запропонованих показників для оцінки рівня фінансового ризику подано на рис. 1 та 2.

Рис. 1. Динаміка зміни об'ємів реалізації продукції ПАТ "Укргазвидобування"

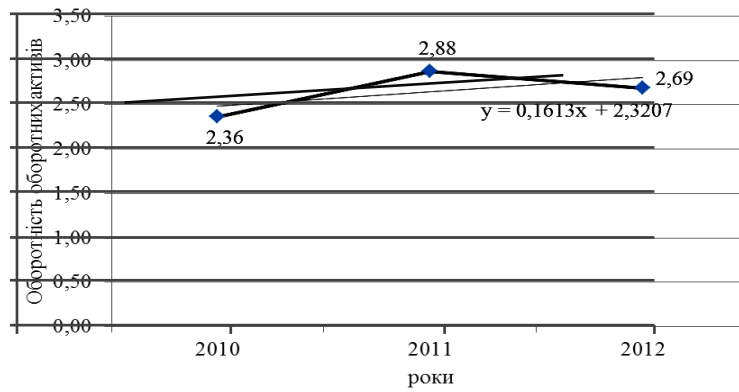

Рис. 2. Динаміка оборотності оборотних активів ПАТ "Укргазвидобування"

Виходячи з даних табл. 2, слід зазначити, що протягом 2010 – 2012 рр. простежується нестабільна тенденція коефіцієнта покриття основних засобів. Найбільш наближеним до нормативного його значення спостерігається у 2010 році. Проте слід зазначити, що дана ситуація є цілком обумовленою, враховуючи, що даному підприємству притаманна "важка" структура активів. Оборотно́сть оборотних активів протягом 2010 – 2011 рр. збільшується, проте у звітному році показник є меншим за попередній. Об'єми продажів мають стабільно позитивну тенденцію до збільшення, що, безумовно, є позитивним явищем у діяльності підприємства.

Таким чином, спираючись на означені тенденції, можна зробити висновок, що на підприємстві ПАТ "Укргазвидобування" протягом 2010 – 2012 рр. рівень фінансового ризику є несуттєвим.

Отже, результати апробації методичного підходу до оцінювання фінансових ризиків діяльності суб'єктів підприємництва дозволяє зробити висновок щодо доцільності його застосування в управлінську діяльність ризик-менеджерів, оскільки він є простим, проте достатньо інформативним інструментарієм визначення рівня фінансових ризиків підприємства, який не потребує значних трудових витрат та доповнення інформаційної бази надлишковими даними управлінського обліку.

Наук. керівн. Медведєва І. Б.

Література: 1. Арефьева О. В. Планування економічної безпеки підприємств / О. В. Арефьева, Т. Б. Кузенко. – К. : Європейський ун-т, 2004. – 170 с. 2. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія / О. І. Барановський. – К. : КНТЕУ, 2004. – 759 с. 3. Бланк І. А. Управление финансовыми рисками / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2005. – 600 с. 4. Вітлінський В. В. Аналіз моделювання та управління економічним ризиком: навч.-метод. посібн. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко. – К. : КНЕУ, 2000. – 292 с. 5. Внукова Н. М. Економічна оцінка ризику діяльності підприємств: проблеми теорії та практики: монографія / Н. М. Внукова, В. А. Смоляк. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2006. – 180 с. 6. Седов І. А. Формалізація фінансового управління ризиками підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.01 "Фінанси, денежне обращение и кредит" / И. А. Седов. – Волгоград, 2004. – 21 с.